

tív elismerést kifejező megnyilatkozások közül többségében olyan kijelentéseket választottak, melyek nem tartalmazzak konkrétumot. Feltehetőleg azért, mert az gondolják, a diák tisztában van azzal, mit, miért tett a feladatmegoldás során, tehát nem kell elismételni. Arra nem gondolnak, hogy ez talán nem minden esetben van így. Azt sem veszik számításba, hogy a többi diák ilyen általános elfogadás mellett saját munkáját nem tudja ellenőrizni, légfeljebb memóriája segítségével tárolja az egy adott kérdésre adható, helyesnek ítélt választ.

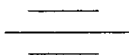
A kritikát tartalmazó kijelentések sokkal differenciáltabbak. A pedagógusok számára – elméletileg – nyilvánvaló, hogy segíteni kell a diáknak. A pedagógusok tehát úgy gondolják, ilyen típusú értékelő megnyilatkozásokat használnak. A kérdés ugyanis nem arra vonatkozott a második esetben, milyennek kellene lennie a megnyilatkozásnak, hanem arra, hogy milyen.

A vizsgálat eredményei alapján arra a következtetésre lehetne jutni, hogy a válaszadók esetében az értékelő megnyilatkozások olyan formában hangzanak el, amelyek megfelelnek az értékelés sokrétű funkciójának. Hogy ez helyes konklúzió-e, azt annak összehasonlításával lehet eldönteni, hogy az órán ténylegesen elhangzó értékelő megnyilatkozások és az elméletben adott válaszok összhangban vannak-e, és esetleg milyen százalékarányban térnek el egymástól, vagyis az elmélet és gyakorlat megfeleltetését kell elvégezni.

Utóirat: Az értékelő megnyilatkozások tervezésével kapcsolatos ellentmondásokat egy másik cikk keretein belül fogom leírni. További vizsgálatokat folytatok annak kiderítésére, hogy a tanulási módszerek-stratégiák, valamint a kognitív stíluson mit értenek a pedagógusok; különbséget tesznek-e tanulási stílus és kognitív stílus között. Az egyéni és a magányos munka közötti különbségek vizsgálata a differenciált feladatok témaköréhez fog kapcsolódni. Mérésem eredményeim előtt minden esetben rövid szakirodalmi áttekintést adok, mivel minden megállapításom e témakörben részben ahhoz kapcsolódik, hogy az egységes fogalomhasználat hiánya nehezíti a pedagógusok gyakorlati munkáját. Az eredményekről remélhetőleg e folyóirat lapjain számolhatok be.

IRODALOM

- Csapó (szerk.) (1998): *Az iskolai tudás*. Osiris Kiadó, Bp.
Mészáros (szerk.) (2002): *Az iskolai szociálpszichológiai jelenségvilága*. ELTE Eötvös Kiadó, Bp.
Falus et al. (2001): *A pedagógusok pedagógiája*. Nemzeti TK., Bp.
Tóth László (2000): *Pszichológia a tanításban*. Pedellus TK., Debrecen

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA

főiskolai tanár

főigazgató-helyettes

a neveléstudomány-kandidátusa

A szülők értékközvetítésének hatása a napközi otthoni nevelőmunkában

Gyermekkorom óta foglalkoztat, mi az oka annak, hogy minden ember egész életében építi a házát, s egyikből kunyhó lesz, a másiból palota. Való igaz az a tétel is, hogy „nézz egy emberre, és látni fogod, ha van sors, az elég hamar elkezdődik” (Ancsel Éva). De tapasztalatból is tudjuk: „mutasd meg a gyermeked, és megmondom, ki vagy!”.

Többször megkérdezzük: válság vagy feszültség van-e a családban? Az utóbbit feltételezzük, hiszen érezzük a női szerepek közötti feszültséget, az apa-anya között létező konfliktusforrásokat, s érezzük az értékek változásának jelentőségét. Veres Péter szerint: az igazi anyai hűség egy fészek alja gyerek. Ma a hűség, a kitartás, a szorgalom, a példamutatás helyett az együttműködés szót és jelentését használják. Süttö András azt írja egy helyütt: a család olyan, mint a hamuba sült pogácsa, amit egész életünkben magunkkal viszünk, s az életben bármi történik velünk, a családhoz mindig hazatérhetünk. Mindez arra utal, hogy a családi szocializáció a legkorábbi időszakról kezdve hat a felnövő egyénre, továbbá a családon belüli kapcsolatok intim jellegűek, intenzívek, viszonylag tartósak, hatásukban a legerősebbek és maradandó következményekkel járnak.

A családban döntő szerepe van az anyának, elsősorban a kommunikáció szempontjából, de az éntudat kialakításában is, hisz elteszi a gyermek első hajfűrtjét, tejfogát és kiscipőjét, s összehasonlítja a fényképalbumban: ilyen voltál két hónaposan, kétévesen, és most iskolás vagy. A családon belüli játékokban megtanulja a gyerek a szabályokat, a versenyzést, a győzni és veszíteni tudást, az alkalmazkodást, az együttműködést, a csapatszellemet. Élményeket szerez, amiről szívesen beszél társainak, de megjelenik a képességélménye is, amire az iskolában, a napközi otthonban a különböző tevékenységek során lehet építeni.

A családban megélt szeretet, bizalom és együttműködés, a szükségletek kielégítésének hierarchiája segíti a napközi otthon pedagógiai légkörének alakulását. Ehhez társulnak azok a pedagógiai alapelvek, amelyeket rendszeresen és folyamatosan alkalmazunk, ezek a beavatás pedagógiája, a közös élmények rendszere, az alkura és együttműködésre épülő pedagógiai irányítás, valamint a magas követelmények elve.

Mindenüttl nehéz élni, ahol csak a teljesítménycentrikusság dominál. Feszültséget, ellenállást vált ki a „bezzeg” szindróma, de ösztönző lehet, ha figyelembe vesszük a tanulók motivációs csoportjait, ahol megkülönböztetünk: lányos motiváltságokat (akik pontosak, kötelességtudóak), fiús motiváltságokat (akik szeretik a megbízásokat, az új kihívásokat, a változatos-ságot), s találkozunk a nehezen aktivizálható, ösztönözhető csoporttal is, ők a pedagógusok számára jelentenek erőpróbát a tevékenységek megszervezésekor. Fontos, hogy a versenyben mindig az önmagához mért teljesítményt elemezzük, és ne a másikkal, a többiekhez mért eredményt.

A családi és a napközi otthoni nevelés összhangja feltételezi a dūr hangnemet, a kellemes, vidám, derős légkört, a felnőttek tiszteletét, a felnőttek példaadását, a következetességet, a rendszerességet. A csoportban jelentős szerepe van a barátkozás képességének. Mérei Ferenc így ír erről: „ha én varázsló lennék, arra törekednék, hogy mindenki kialakítsam a barátkozás képességét”. A demokratikus család gyermekközpontú, a diktatórikus család szülőközpontú. Ezek sajátos nevelési módszereket rejtenek magukban, és a gyerekekben sajátos viselkedési és magatartási szabályokat alakítanak ki. A rend és a felelősség kialakítása a gyerekekben szoktatással valósul meg, s belső szükségletté válik.

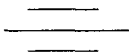
Nevelőmunkánk nélkülözhetetlen része, hogy a gyermek értse a felnőtteket: a büntetés akkor eredményes, ha tiszta helyzetet teremtettünk és igazságos, a jutalomnak pedig akkor van értéke, ha érzi a jelentőségét az is, aki adja és az is, aki kapja. Nélkülözhetetlen a tanulók nevelésében, hogy „kísérje két szülője szemmel.” Amikor a szülői típusokat elemezzük, akkor találkozunk: szereplő szülővel, (mindig és minden helyzetben szerepelteti gyermekét; ebben önmagát véli megvalósítani), az óvó, védő szülővel (akik túl védelmezik, öltöztetik, táplálják gyermeküket, s így elveszítik önállóságukat). Azokkal a szülővel, akiknek túl korán vagy túl későn születtek a gyermekei (ők nem a gyermek életkorának megfelelő nevelési eljárásokat alkalmaznak, de megjelennek a kritizáló szülők is (akik túlzott követelményeket állítanak gyermekük elé), a gyermeknevelésre alkalmatlan szülővel (elvesztik a nevelésben a realitás-

érzéküket), az érdektelen szülők (közömbösek gyermekeik teljesítményével, magatartásával szemben, az aggályoskodó szülőkkel és az értékelő szülőkkel is szembesülünk.

Ezek a szülői típusok segítik, inspirálják a napközi otthonban dolgozó pedagógusokat a nevelői módszereik korszerűsítésére, a személyiségfejlesztés differenciált metodikájának alkalmazására.

Lényegesnek tartjuk a befolyásolás pszichológiai mechanizmusait, amelyeket alkalmazunk a tanulókkal szemben. Ezek között említhetjük a jutalmazási hatalmat (a tanáron múlik a tanuló jutalma), a kényszerítő hatalmat (rendszerint büntetéssel jár), a referens hatalmat (a tanuló és a tanár viselkedését modellként használja), a szakértői hatalmat (a tanár tudása, szakértelme, amit a diák figyelembe vesz), a törvényes hatalmat (a tanárnak az iskolai munkájával függ össze, ez kevesebb, mint a szülői hatalom) s az információs hatalmat (a tanulóknak nyújtott információk tartalma, hitelessége, súlya).

Ha a fentieket tanulmányozzuk, nem lesz kétségünk afelől, hogy hasznos segítőtársunk lehet a gyakorlati munkánk során. Felvetései új oldalról világítják meg a pedagógiai folyamatot, hozzájárulva ahhoz, hogy a napközi otthoni nevelőmunkánkat hatékonyan, tanítványaink és önmagunk megalégedésére végezzük.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2005. évi előfizetési díjat, amely 1100 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK KIADÓHIVATALA